

ASPECTE CONCEPTUALE PRIVIND PIAȚA MUNCII ȘI REFLECTAREA LOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

*Prof. univ. dr. hab. Andrei COJUHARI
Drd. Liuba DOROFEEV,
Universitatea Tehnică a Moldovei*

Pornind de la caracterul derivat al pieței muncii, aceasta reflectă pe deplin succesele sau insuccesele înregistrate de economia națională. Diminuarea drastică a indicatorilor ocupaționali denotă situația precară în care se află nu numai piața muncii din Republica Moldova, dar și economia națională în ansamblu. Cu toate că autoritățile guvernamentale depun eforturi majore în scopul ameliorării situației din domeniul ocupării, situația rămâne și în continuare critică. Unica soluție de redresare a situației create este dezvoltarea noilor piețe de bunuri și servicii care, pe de o parte, ar conduce la însănătoșirea economiei naționale, iar pe de altă parte – la ameliorarea situației din domeniul ocupării prin crearea unor noi locuri de muncă productive și atractive.

Cuvinte-cheie: piața muncii, concepții de funcționare a pieței muncii, indicatori ocupaționali, politici de ocupare.

JEL: J01

Piața muncii reprezintă sistemul de relații care se stabilesc între deținătorii de capital, în calitate de cumpărători, și posesorii forței de muncă, în calitate de vânzători, prin intermediul pieței muncii (salariul), al concurenței libere și al altor mecanisme specifice care ajustează cererea și oferta de muncă. În literatura de specialitate, se folosește fie denumirea de piață a muncii, fie cea de piață a forței de muncă. Indiferent de denumire, conținutul economic al conceptului de „piață a muncii” sau „piață a forței de muncă” exprimă aceeași realitate obiectivă și anume că munca, în calitate de factor de producție, se realizează prin intermediul pieței. Piața muncii are aceleași mecanisme ca și orice piață a bunurilor și serviciilor: cererea, oferta, prețul și concurența. Forța de muncă sub aspect de marfă, prin particularitățile sale fiziologice, psihologice, sociale și morale, imprimă anumite **particularități ale pieței muncii**, dintre care cele mai importante sunt:

- a) **pe piața muncii nu se negociază întregul potențial de muncă al națiunii**, ci numai acela care este cerut de factorul de producție – capital și este oferit de cei dispuși să folosească capacitatea lor de muncă;
- b) **în raport cu celelalte piețe, piața muncii este mai organizată și mai complexă**. Pe această

CONCEPT ISSUES REGARDING THE LABOR MARKET AND ITS REFLECTION IN REPUBLIC OF MOLDOVA

*Dr. Hab., Professor, Andrei COJUHARI
PhD student Liuba DOROFEEV,
Technical University of Moldova*

If we take into consideration the derivative character of the labor market, we can see that it shows fully the successes and failures registered by the national economy. The drastic decrease of the employment indexes indicates the precarious situation not only of the labor market from Republic of Moldova, but also of the national economy in general. Although the governmental authorities make major efforts to improve the situation regarding the employment, the situation continues to be critical. The only solution to straighten the situation is the development of new goods and services markets, which, from one side will lead to the recovery of the national economy, and from another side, will improve the employment by creating new attractive and productive jobs.

Key words: labor market, functioning concepts of the labor market, employment indexes, employment policies.

JEL: J01

The labor market represents the system of relations established between the capital owners, as buyers, and work force holders, as sellers, through the labor market (wage), and the system of the free competition and of other specific mechanisms which adjust the demand and the supply of the work. The specialty literature uses be the term labor work, either the term work force market. Regardless the term, the economic content of the concept “labor market” or “work force market” expresses the same objective reality and namely, that the labor, as a production factor is realized through the market. The labor market has the same mechanisms as any other goods and services market: demand, supply, price and competition. The work force as a good, by its physiological, psychological, social and moral peculiarities enfoces certain **peculiarities of the work force**; the most important of them are the following:

- a) **the entire work potential of the nation is not negotiated on the labor market**, but only the one is required by the production-capital factor and it is provided by those who are willing to use their work capacity.
- b) **the labor work is more organized then other markets** and it is more complex. There is confrontation on this market between economic agents and social partners as: employees and

piață, se confruntă mai mulți agenți economici și parteneri sociali, precum: salariații și întreprinzătorii, organizațiile patronale și sindicatele (ca reprezentanți ai salariaților), statul, fiecare dintre aceștia cu roluri și funcții precise;

- c) **piața contemporană a muncii este contractuală și participativă**, în care negocierea și contractul de muncă joacă un rol important în determinarea cererii și ofertei de muncă. Raportul dintre cererea și oferta de muncă se manifestă în mod specific. Pe această piață, de regulă, oferta este mai mare decât cererea, ceea ce determină existența șomajului;
- d) **piața muncii este influențată și de factori extraeconomi**, deoarece, prin negocierile din cadrul pieței, posesorii forței de muncă urmează să-și realizeze atât aspirațiile profesionale, cât și cele familiale, sociale, politice. Intervenția statului pe piața muncii este mai puternică decât pe celelalte piețe, pentru că trebuie să asigure realizarea intereselor, a aspirațiilor posesorilor forței de muncă, calificarea acestora în vederea folosirii eficiente a resurselor de muncă de către agenții economici.

Piața muncii este un **subsistem al economiei de piață**, care, în procesul de dezvoltare și funcționare a economiei naționale, îndeplinește importante **funcții** de ordin social-economic și educativ, cum ar fi:

- **alocarea judicioasă a resurselor de muncă** pe ramuri și sectoare de activitate, pe profesii și în teritoriu, în concordanță cu volumul și structura cererii de forță de muncă;
- **combinarea forței de muncă** cu factorul tradițional de producție – capital și asocierea obiectivă a acestora;
- **formarea și repartizarea veniturilor**;
- **contribuirea la formarea climatului de muncă** și a măsurilor de protecție socială;
- **furnizarea de informații pentru orientarea profesională** și reintegrarea forței de muncă.

Analiza multiplelor surse bibliografice ne permite să scoatem în evidență unele abordări conceptuale referitoare la formarea și funcționarea pieței contemporane a muncii.

La baza primei abordări conceptuale, stau **postulatele economiei politice clasice** (A. Smith, J. B. Say, J. St. Mill), ai cărei piloni centrali sunt ipotezele ocupării depline a forței de muncă și a echilibrului automat al pieței muncii. Șomajul, în viziunea liberalilor clasici, nu este decât o consecință temporară a jocului pieței muncii, dar decalajul care poate apărea la un moment dat între cerere și ofertă dispăre în urma majorării salariilor. Aceste idei sunt promovate și de adepții conceptului privind economia ofertei (A. Laffer, D. Ghigder ș. a.).

O altă abordare conceptuală referitoare la piața muncii o constituie **conceptul neoclastic**, care definește piața muncii drept piața, unde se corelează

entrepreneurs, employers' organization and trade union (as representatives of the employees), the state; each of them with precise roles and functions;

- c) **the modern work market is contract and participative**, where the negotiation and the labor contract have an important role in the determination of the work demand and supply. The relationship between the work demand and supply shows specifically. The supply, usually on this market, is higher than the demand, and this explains the unemployment;
- d) **the labor market is influenced by extra-economical factors**, because the work force holders, through negotiations from the market, continue to realize the professional aspirations, also and family, social and political ones. The state intervention on the labor market is more powerful than on other markets, because it has to assure the realization of the interests, the aspirations of the work force holders, their qualification in order to use efficiently the work resources by the economic agents.

The labor market is a **sub-system of the market economy**, which, during the development and functioning process of the national economy, fulfills important social-economic and educative **functions**, as it follows:

- **judicious allocation of the work resources** per branches and activity sectors, per profession and in the territory according to the amount and structure of the work force demand;
- **the combination of the work force** with the traditional factor of production-capital and their objective association;
- **the formation and the distribution of the incomes**;
- **the contribution in the formation of the work environment** and the measures of the social protection;
- **providing information for professional orientation** and work force reintegration.

Analyzing multiple bibliographic sources, we can highlight some concept approaches regarding the formation and the functioning of the modern labor market.

The first concept approach is the **postulates of the classical political economy** (A. Smith, J.B. Say, St. Mill); these are the central pillars, which promote the following hypothesis: full employment of the work force and the automatic balance of the labor market. The unemployment, according to the classic liberals, is only a temporary consequence of the labor market game, but the disparity, which may appear at a certain moment between demand and supply, will disappear after the wages will increase. These ideas are promoted also by the followers of the supply economy (A. Laffer, D. Ghigder, and others).

cererea și oferta muncii în toate domeniile activității economice. Adepții acestei concepții (L. Walras, A. Marshall) afirmă că piața muncii, ca și celelalte piețe, funcționează în baza echilibrului prețurilor, adică în calitate de regulator principal al pieței servește prețul, iar în cazul pieței forței de muncă servește salariul. Anume cu ajutorul salariului, în opinia lor, se obține echilibrul dintre cerere și ofertă pe piața muncii. Din concepția neoclasică, rezultă că prețul forței de muncă reacționează flexibil la necesitățile pieței, crescând sau micșorându-se în funcție de cerere și ofertă, iar șomajul este imposibil, dacă pe piață există acest echilibru. Deoarece nu putem vorbi despre modificarea salariului în deplină corespundere cu oscilațiile cererii și ofertei, cu atât mai mult de lipsa șomajului în lumea contemporană, adepții actuali ai acestei concepții fac trimitere la unele „imperfecțiuni” ale pieței, prin care ei explică necorespunderea teoriei cu realitățile vieții.

O abordare specifică cu privire la piața muncii o constituie **conceptul keynesian**. Spre deosebire de neoclasici, J. M. Keynes și adepții lui consideră piața muncii drept un fenomen totalmente dezechilibrat. El pornește de la faptul că prețul forței de muncă (salariul) este strict fixat și, practic, nu este flexibil. Echilibrul dintre cerere și ofertă poate avea loc, potrivit abordării lui Keynes, nu numai atunci când factorii de producție disponibili sunt folosiți pe deplin, ci și în condițiile de subutilizare a lor. Deci, poate exista echilibru general și în condiții de subutilizare a forței de muncă. Abordarea keynesiană, spre deosebire de cea neoclasică, apreciază că liberul joc al pieței nu induce, în mod automat, la echilibrul pieței muncii, ci conduce la situația de subocupare durabilă a forței de muncă.

În aceste condiții, se consideră justificată intervenția statului în vederea realizării obiectivului ocupării depline a forței de muncă în câmpul muncii. În acest scop, statul susține activitatea economică prin creșterea cererii (de bunuri de capital și de consum), prin aplicarea diferitelor pârghii economico-financiare, prin promovarea măsurilor de limitare a principiului „laiser-faire” și prin diferite forme de intervenție a statului în economie, în special în perioadele de depresiune economică. Considerăm că abordările conceptuale ale lui J. M. Keynes referitoare la măsurile de intervenție a statului în problemele ocupării forței de muncă pot fi aplicate actualmente și în R. Moldova, în special recomandările privind atragerea investițiilor interne și externe în scopul creării noilor locuri de muncă.

O abordare conceptuală a pieței muncii o constituie **modelul monetarist**. Ca și adepții concepției keynesiene, reprezentanții școlii de la Chicago (în primul rând, Milton Friedman) pornesc de la structura rigidă a prețurilor la forța de muncă și, mai mult decât atât, de la premisele deplasării ei într-o singură direcție. Monetariștii au introdus noțiunea de **nivel natural al șomajului**, reflectând caracteristicile

Another concept approach regarding the labor market is the **neoclassic concept**, which defines the labor market as market, where the demand and the supply of the work correlates in every domain of the economic activity. The followers of this concept (L. Walras, A. Marshall) assert that the labor market, as other markets, functions on the price balance, this means the price serves as the main regulator of the market, but in the case of the labor market, the wages are the main regulator. According to them, with the help of the wage, the balance between demand and supply is obtained on the labor market. It results from the neoclassic concept that the price of the work force reacts flexibly at the market's needs, increasing or decreasing accordingly to the demand and supply. The unemployment is impossible, if there is such kind of balance on the market. We cannot talk about the wage modification in full compliance with the oscillations of the demand and supply, all the more we cannot talk about the unemployment lack from the modern world; the current followers of this concept refer to some “imperfections” of the market, by which they explain the unsuitability of the theory with the life realities.

A specific approach regarding the labor market is the **Keynesian concept**. Unlike the neoclassic, J. M. Keynes and his followers see the labor market as totally unbalanced phenomenon. It starts from the fact that the price of the work force (the wage) is strictly fixed and practically inflexible. The balance between demand and supply can occur, according to Keynes, not only if the available production factors are used fully, but also under their sub-utilization conditions. So, there can be a general balance under the sub-utilization conditions of the work force. The Keynesian approach, unlikely the neoclassic one, appreciates that the free game of the market doesn't induce automatically to the balance of the labor market, but it leads also to the situation of the work force sustainable sub-employment.

Under such conditions the state intervention is justified in order to realize the full employment objective of the work force. For this purpose, the state sustains the economic activity by increasing the demand (of goods, of capital and of consumption), using different economic-financial means, promoting limit measures of the principle “laiser-faire” and different intervention forms of the state in economy, especially during the economic depression. We consider that the concept approaches of J. M. Keynes regarding the intervention measures of the state in the work force employment can be applied actually in Republic of Moldova, especially the recommendations regarding the attraction of the domestic and foreign investments in order to create new jobs.

A conceptual approach of the labor market is the **monetarist theory**. As the followers of the Keynesian concept, the representatives of the Chicago school of Economics (first of all Milton Friedman) start from the rigid structure of the work force prices and moreover from premises of its movement toward one direction. The

structurale ale pieței muncii, ceea ce face prețurile la ea neflexibile, frânând funcționarea ei normală, agravând dezechilibrele ei și, deci, șomajul. În opinia reprezentanților școlii respective, pentru piața americană a muncii, asemenea factori negativi, ce intensifică dezechilibrul pieței, sunt: stabilirea de către stat a salariului minimal, poziția tare a sindicatelor, lipsa informației necesare cu privire la existența locurilor vacante și a forței de muncă de rezervă. Pentru echilibrarea pieței, monetariștii propun să se apeleze la politica monetar-creditară. Este vorba, printre altele, despre necesitatea de a recurge la asemenea pârghii, precum ar fi taxa scontului fixată de banca centrală, cuantumul rezervelor obligatorii ale băncilor comerciale pe conturile băncii centrale.

O altă teorie răspândită, referitoare la mecanismul funcționării pieței muncii o propagă **școala instituționalistilor** (spre exemplu, D. Dinlop, L. Ulman). Această școală, principala atenție o acordă analizei deosebirilor profesionale și ramurale ale structurii forței de muncă și nivelurilor respective ale salariului.

O importantă direcție de cercetare a pieței muncii o constituie **modelele neechilibrate ale pieței muncii**, care rezultă din existența contractelor colective de muncă și care determină, în prealabil, salariul nominal cu care firmele pot angaja forța de muncă (J. Gray, Fisher, J. Taylor, B. Gazier). În opinia lui B. Gazier, oferta de forță de muncă trebuie înțeleasă ca fiind rezultatul unei duble decizii: una stabilită în raport cu nivelul de remunerare a muncii, fără să țină seama de modalitățile de încadrare a muncitorilor; altă dată de modul în care este realizată oferta de forță de muncă, respectiv cum participă pe piața forței de muncă și cum este solicitată. De fapt, ipotezele lui B. Gazier, în legătură cu oferta de muncă, nu sunt altceva decât raționamente necesare pentru elaborarea deciziei optime de utilizare a forței de muncă. Variabila-cheie a ofertei de forță de muncă este salariul real, apreciat în mod direct prin puterea sa de cumpărare. Salariul real permite o comparație permanentă între utilitatea timpului liber și, evident, utilitatea pe care o aduce timpul remunerat.

Avantajul acestor modele constă în faptul că ele reflectă instituțiile și ordinea, care există în realitate. Într-adevăr, mulți lucrători sunt incluși în contractele formale, care stabilesc anticipat salariul nominal. Asupra altora se răspândesc acordurile neformale cu patronii. Inclusă în modelul macroeconomic, această observație are consecințe importante pentru realizarea politicii monetare. Una dintre aceste consecințe constă în faptul că decada teza lui Sargent-Uolles cu privire la caracterul neutru al politicii: dacă salariul nominal nu poate reacționa la fluctuațiile economiei, atunci politica monetară, reacționând sistematic la ele, devine un instrument puternic de stabilizare a economiei în pofida ipotezei așteptărilor raționale. Astfel, salariul nominal stabilit

monetarists introduced the notion of **natural rate of unemployment**, reflecting the structural characteristics of the labor market, within which the prices are inflexible, hindering its normal functioning, aggravating its imbalances and respectively the unemployment. According to the school representatives, these kind of negative factors for the American labor market, which intensify the market imbalance, are the following: the establishment by the state of the minimum wage, the strong position of the trade unions, the lack of the needed information regarding the existence of the vacancies and spare work force. In order to balance the market, the monetarists propose to appeal to the monetary and credit policy. It is about the necessity to make appeal to such kind of means, as discount rate fixed by the central bank and the amounts of the required reserves of the commercial banks on the central bank accounts.

A well-known theory regarding the functioning mechanism of the labor market is spread by the **institutionalist school** (for example, D. Dunlop, L. Ulman). This school pays its main attention to analyze the professional and branch differences of the work force structure and the according levels of the wage.

An important research direction of the labor market is **the unbalanced models of the labor market**, which result from the existence of collective agreement and which determine beforehand the nominal wage with which the enterprises can hire the work force (J. Gray, Fisher, J. Taylor, B. Gazier). According to B. Gazier, the work force supply has to be understood as the result of a double decision: one stable in relation with remuneration level of the work, without taking into consideration the framing ways of the employees; and the other one the way the work force supply is realized, respectively the way it participates on the work force market and it is solicited. Actually the hypotheses of B. Gazier about the work supply are nothing but the necessary appropriateness and arguments in order to make an optimal decision in using the work force. The key variable of the work force supply is the real wage, appreciated directly by its buying power. The real wage allows a permanent comparison between the free time utility and obviously, the utility offered by the remunerated time.

The advantage of these two models is that they reflect the institutions and the order that exist in reality. Indeed, many employees are implied in formal agreements, which establish beforehand the nominal wage. Others make non-formal agreements with the employers. Included in the macroeconomic model, this observation has important consequences for the realization of the monetary policy. One of these consequences is that the theory of Sargent-Wallace regarding the neutral character of the policy lapses: if the nominal wage cannot react at the economic fluctuations, than the monetary policy, reacting systematically to them, becomes a powerful instrument of economic stabilization, despite the rational hypotheses and expectations. Thus, the

permite instituțiilor financiare de stat să efectueze controlul asupra salariului real și, prin aceasta, asupra ocupării brațelor de muncă.

Analiza conceptelor menționate referitoare la piața muncii ne permite să analizăm mai profund situația reală, care s-a creat, actualmente, în R. Moldova în domeniul ocupării forței de muncă.

Analiza evoluției proceselor de pe piața muncii din R. Moldova, din ultimii 10 ani, atestă o reducere continuă a principalilor indicatori ocupaționali ai populației economic active, cât și a celei ocupate (tabelul 1).

established nominal wage allows to the state financial institutions to have control on the real wage and on the work force employment.

The analysis of the mentioned concepts about the labor market allows us to analyze deeper the real situation created now in Republic of Moldova in the field of work force employment.

The evolution analysis of the processes on the labor market from Republic of Moldova in the last ten years, witnesses a continuous reduction of the main employment indexes of the economically active population, also the employed one (table 1).

Tabelul 1/ Table 1

**Indicatorii de bază ai pieței muncii din R. Moldova (mii persoane)/
The main indexes of the labor market from Moldova (thousand persons)**

Indicatori /Indexes	2004	2009	2010	2011	2012	2013
Populația totală /Total population	3607.4	3567.5	3563.7	3560.4	3559.5	3559.3
Mediul urban/Urban environment	1477.9	1476.1	1476.7	1481.7	1485.7	1492.0
Mediul rural/Rural environment	2129.5	2091.4	2087.0	2078.7	2073.8	2067.0
Pondereea populației rurale, % /Share of the rural population %	59.0	58.6	58.6	58.6	58.3	57.0
Populația economic activă/Economically active population	1432	1263	1235	1258	1223.7	1235.9
Populația ocupată/ Employed population	1316.0	1184.4	1143.4	1173.5	1145.8	1172.8
Populația inactivă/ Inactive population	2171.0	2302.0	2338.0	2302.0	1778.2	1751.2
Șomeri conform BIM/ Unemployed persons according to ILO	116.0	81.0	92.0	90.0	67.7	63.1
Rata de activitate, %/ Activity rate, %	49.7	42.8	41.6	43.3	40.7	41.4
Rata de ocupare, % / Employment rate, %	45.7	40.0	38.5	39.4	39.3	35.3
Rata șomajului conform BIM/ Unemployment rate according to ILO	8.1	6.4	7.4	6.7	5.6	5.1

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor statistice a BNS al Republicii Moldova/

Source: Elaborated by the authors using the statistic data of National Bureau of Statistics of Moldova

Ancheta forței de muncă, realizată de BNS, atestă o reducere atât a numărului populației economic active, cât și a celei ocupate. Astfel, din 2004 până în 2013, numărul populației economic active s-a redus corespunzător de la 1432 mii de persoane în 2004 până la 1235,9 mii persoane în 2013, iar numărul populației ocupate s-a redus de la 1316 mii până la 1172,8 mii de persoane. Numărul șomerilor calculați conform metodologiei BIM s-a redus esențial și, anume, dacă, în anul 2004, numărul lor a constituit 116 mii de persoane, apoi în 2013 a scăzut până la 63 mii.

Printre factorii de bază, care au determinat reducerea indicatorilor ocupaționali, pot fi considerați următorii:

The work force survey, realized by NBS, shows a reduction of the economically active population number, also of the employed one. Thus, in 2004 until 2013, the number of economically active population reduced from 1432 thousand persons in 2004 to 1235.9 thousand persons in 2003; and the number of employed population reduced from 1316 thousand to 1172.8 thousand. The calculated number of the unemployed persons, according to NBS methodology, reduced essentially, and namely if in 2004 their number was 116 thousand, then in 2013 it reduced to 63 thousand.

The main factors which determined the reduction of the employment indexes are the following:

1. Nivelul mic al salariilor – cu toate că, în ultimii ani, salariile din R. Moldova au înregistrat creșteri spectaculoase, ele continuă să fie cele mai mici printre țările europene (în 2013, salariul mediu lunar pe economie a înregistrat nivelul de 3850 lei). Din acest motiv, majoritatea locurilor de muncă din republică sunt neatractive, ceea ce determină ca o mare parte din populația aptă de muncă să nu fie prezentă pe piața muncii, completând astfel rândurile populației inactive. Anume, salariile mici pot fi considerate factorul de bază al reducerii indicatorilor ocupaționali.

2. Factorul demografic – în prezent, Republica Moldova se confruntă cu o reducere continuă a numărului populației, precum și cu o îmbătrânire a acesteia. Într-adevăr, înrăutățirea drastică a situației demografice compromite capacitatea de reproducere a populației, care conduce, în perspectivă, la diminuarea potențialului uman. Anume, diminuarea potențialului uman al republicii are un impact puternic asupra reducerii indicatorilor ocupării forței de muncă, atât a celor absoluți, cât și a celor relativi.

3. Migrația internațională a forței de muncă – în ultimii ani, migrația internațională a forței de muncă ia o amploare din ce în ce mai mare. În 2013, Ancheta forței de muncă a estimat numărul celor plecați peste hotarele republicii în căutarea unui loc de muncă la nivelul de circa 332,5 mii de persoane, fiind în continuă creștere. Cauza principală care a generat acest proces este lipsa oportunităților de angajare pe piața autohtonă a muncii. Într-adevăr, deficitul de locuri de muncă productive disponibile, atractivitatea joasă a celor existente, atât din punct de vedere al nivelului de salarizare, cât și din cel al perspectivei de creștere a carierei profesionale, a calității vieții active de muncă, motivează, din ce în ce mai mult, populația aptă de muncă din republică să-și caute un loc de muncă pe piețele muncii din afara țării. Amploarea acestui fenomen este determinată și de înlesnirea procesului de penetrare a persoanelor migrante pe piețele muncii din exterior, precum și de găsirea acolo a unor locuri de muncă, care sunt mult mai atractive decât cele de pe piața națională a muncii. Exodul masiv al populației apte de muncă compromite procesele de reproducere a populației și conduce la reducerea nivelului ocupării din republică.

4. Calitatea creșterii economice – analiza sporirii PIB după componentele cererii agregate arată că sporul PIB se datorează preponderent creșterii consumului final al gospodăriilor, în timp ce soldul negativ al balanței comerciale este în continuă creștere. Totodată, formarea brută de capital înregistrează majorări destul de modeste, insuficiente pentru asigurarea unei creșteri economice durabile. O asemenea situație nu poate contribui la crearea numărului necesar de locuri de muncă productive și atractive, care ar stopa procesul de diminuare a

1. The low level of the wage – although in last years, the wages from Republic of Moldova increased spectacularly, they continue to be the lowest in Europe (in 2013 the average month wage in economy was of 3850 lei). That is why, the majority of jobs from republic are unattractive, and this fact determines that a big part of the population able to work is not present on the labor market, completing the ranges of the unemployed population. Namely the small wages can be considered the main factor in the reduction of employment indexes.

2. Demographic factor – now, Republic of Moldova faces a continuous reduction of the population number, also its ageing. Indeed, the drastic aggravation of the demographic situation compromises the reproduction capacity of the population, which leads prospectively to the decrease of the human potential. Namely the decrease of the human potential of the republic has a big impact on the reduction of the work force employment indexes, not only the absolute ones, but also the relative ones.

3. The international migration of the work force – lastly, the international migration of the work force is growing increasingly higher. In 2013, the work force survey estimated that the number of those who left the country for a better job was of 332.5 thousand persons, increasing continuously. The main cause which generates this process is the lack of employment opportunities on the local labor market. Indeed, the shortage of the available productive jobs, low attractiveness of the existent ones, from the remuneration level point of view, also from professional career growth point of view, quality of work active life make more and more people able to work from republic to look for a job abroad. The ampleness of this phenomenon is determined by the facilitation of the entering process for the migrant persons on the foreign labor market, where they can find more attractive jobs than the jobs from the national labor market. The mass exodus of the population able to work compromises the reproduction processes of the population and leads to the decrease of the employment level in republic.

4. The quality of the economic growth – the analysis of the PIB increase according to the aggregate demand reveals that the PIB increase is due preponderantly to the final consumption increase of the households, while the negative result of the balance of trade continuous to increase. Simultaneously, the gross capital formation registers modest increases, insufficient to assure a sustainable economic growth. Such kind of situation cannot contribute to create the necessary number of productive and attractive jobs, which would stop the diminution process of the work force employment from republic.

5. The modernization processes of the market economy mechanism – the market relations, which are based first of all on the competitiveness and efficiency,

ocupării forței de muncă din republică.

5. Procesele de modernizare a mecanismului economiei de piață – raporturile de piață care se bazează, în primul rând, pe competitivități și eficiență impun agenții economici să-și minimizeze costurile de producție și, prin urmare, să-și optimizeze numărul locurilor de muncă din cadrul întreprinderilor lor. Acest proces conduce, pe de o parte, la reducerea din excesul de ofertă de muncă care persistă în R. Moldova de mai mulți ani, iar pe de altă parte, la creșterea productivității muncii și a eficienței economice. Într-adevăr, creșterea salariilor, care se observă în republică în ultimii ani, se datorează anume proceselor de modernizare a mecanismului economic de piață, contribuind, totodată, la reducerea nivelului de ocupare a forței de muncă.

Pe fundalul descreșterii indicatorilor ocupaționali, au avut loc modificări semnificative în ceea ce privește **structura populației ocupate**. Astfel, se observă o reducere semnificativă a ponderii populației ocupate în ramurile care nu pot asigura o productivitate a muncii ridicată și, prin urmare, o creștere a veniturilor salariale, spre exemplu, în agricultură. Cu toate acestea, descreșterea numărului celor ocupați în ramurile neproductive nu presupune și o creștere semnificativă a productivității în acestea.

Modificări semnificative se observă și în structura populației ocupate în funcție de **vârstă**. Se are în vedere procesul de îmbătrânire continuă a potențialului uman din republică din ultimii ani. Coeficientul îmbătrânirii populației, în anul 2013, a constituit 15,7%. Aproximativ 16,1% din populația rurală a depășit vârsta de 60 de ani și peste. În totalul populației feminine din mediul rural, ponderea femeilor vârstnice este de 19%. Referitor la câmpul de muncă, într-adevăr, în majoritatea întreprinderilor mari vârsta medie a personalului este apropiată de cea de pensionare. Totodată, încercările persoanelor tinere, în special cele cu studii medii profesionale, de a se angaja în întreprinderile date, de regulă, sunt nerezulative din mai multe considerente, și anume: patronii nu sunt dispuși să angajeze persoane fără experiență în domeniu; persoanele tinere nu acceptă salariile propuse de întreprinderile respective, iar persoanele de vârstă pensionară nu se grăbesc să se pensioneze oferind locul lor de muncă tinerilor.

În ceea ce privește modificările structurale ale ocupării în funcție de mediu, acestea sunt legate de **procesul de depopulare a localităților rurale**. Lipsa oportunităților de angajare, precum și atractivitatea, practic, nulă a locurilor de muncă disponibile din localitățile rurale, impune populația economic activă din mediul rural să aleagă între două oportunități. Pe de o parte, să accepte o muncă generatoare de venit modest, realizată în condiții nefavorabile de muncă și sub riscul sporit al îmbolnăvirii, fiind sortită, totodată, la o viață în sărăcie. Pe de altă parte, cetățeanul este nevoit să aleagă calea emigrării în mediul urban, în

impose economic agents to minimize their production costs, hence, to optimize the jobs number within their enterprises. This process leads, from one side, to the reduction of the work supply exodus which persists for many years in Republic of Moldova, and from other side, to the increase of the work productivity and economic efficiency. Indeed, the wages increase observed lastly in the republic is due namely to the modernization process of the market economy mechanism, contributing at the reduction of work force employment level.

On the background of the employment indexes decrease, there are significant modifications regarding **the structure of the employed population**. Thus, it is observed a significant reduction of the employed population percentage in the branches which cannot assure a higher work productivity, hence a wage income increase, for example in agriculture. For all that, the decrease of the employed persons in the unproductive branches doesn't suppose a significant increase of their productivity.

Significant modifications are observed in the structure of the employed population according to the **age**. It means the continuing ageing process of the human potential from republic in the last years. The ageing coefficient of the population in 2013 was of 15.7%. Almost 16.1% of the rural population exceed the age of 60 and over. The percentage of the ageing women from rural environment is of 19%. The average age of the staff in most of the large enterprises is close to the retirement one. Meanwhile, the attempts of the young people, especially those with vocational studies, to employ in such enterprises, usually, are inefficient from the following reasons: the owners are not willing to hire person without experience in the domain; young people do not accept the wages proposed by the these enterprises, and the persons of retiring age do not hurry to retire and to offer their place to the young ones.

As far as it concerns the structural modifications of the employment according to the environment, these are linked to **the depopulation process of the rural localities**. The lack of employment opportunities, also the null attractiveness of the jobs available in the rural localities, imposes the economically active population from the rural environment to choose between two opportunities. From one side, they have to accept a job with a modest income, realized under unfavorable work conditions and at a high risk to get ill, and probably live a poor life. From other side, the citizen has to choose the way to emigrate in the urban environment in order to find a more attractive and better remunerated job or to emigrate abroad in order to find a job which will assure the necessary income for himself/herself and for his/her family maintenance. The depopulation of the rural localities is determined by the fact that the young people who are studying in the urban localities refuse to return after they graduate in their village, to continue as a specialist. A non-

vederea găsirii unui loc de muncă mai atractiv și mai bine plătit sau a plecării peste hotare în căutarea unui loc de muncă ce i-ar asigura venitul necesar pentru întreținerea sa și a familiei sale. Depopularea localităților rurale este determinată și de faptul că majoritatea tinerilor plecați la studii în localitățile urbane refuză să se mai întoarcă după absolvirea studiilor în satul de baștină, pentru a-și continua activitatea de muncă. Un factor al neatractivității localităților rurale îl reprezintă și spectrul îngust al ocupațiilor și meseriilor solicitate în mediul rural. Prin urmare, o mare parte a populației tinere, care-și face studiile în instituțiile de învățământ mediu de specialitate și de învățământ superior din orașe, nu poate și nu dorește să se întoarcă în satul de baștină, deoarece nu-și pot găsi un loc de muncă pe specialitatea sau meseria obținută. În caz contrar, studiile s-ar transforma într-o investiție nejustificată în capitalul lor uman. O altă cauză o constituie și infrastructura socială degradată și subdezvoltată din mediul rural care, inevitabil, determină pentru populația rurală o calitate a vieții net inferioară celei din mediul urban.

Reducerea continuă a indicatorilor ocupaționali din republică reprezintă un semnal convingător privind vulnerabilitatea economiei naționale, precum și a securității sociale. Astfel, rata de ocupare în Republica Moldova a constituit, în anul 2013 – 38,5%, în timp ce, în statele membre ale UE, această rată a atins cifra de 68,6%. Conform Strategiei UE 2020, rata de ocupare a populației în vârstă de 20-64 de ani va crește în perioada respectivă până la 70%. Atât funcționalitatea pieței muncii, cât și calitatea creșterii economice din republică, din ultimii ani, lasă mult de dorit, deoarece acestea nu pot asigura rezolvarea problemelor majore ale societății moldovenești, și anume: un loc de muncă ce ar asigura un trai decent, siguranța zilei de mâine, protecție socială în caz de incapacitate de muncă, acces la servicii sociale calitative etc., probleme care, în perspectivă, pot compromite dezvoltarea durabilă a republicii, constituind cauza degradării capitalului uman existent.

În condițiile actuale, o prioritate majoră devine **asigurarea funcționalității normale a pieței muncii**. Aceasta presupunea, în primul rând, crearea condițiilor favorabile de formare a unor comportamente ale cererii și ofertei de muncă adecvate economiei de piață moderne. Mediul concurențial, pe care se bazează economia de piață, trebuie să asigure un nivel optim al ocupării, creșterea durabilă a productivității muncii și, prin urmare, a veniturilor salariale ale lucrătorilor, iar, pe de altă parte, valorificarea cât mai deplină a potențialului uman existent în republică. Noua „Strategie națională privind politicile de ocupare a forței de muncă” poate fi considerată drept o reacție a statului în scopul evitării riscurilor legate de reducerea ocupării forței de muncă din republică. Printre

attractiveness factor of the rural localities is the narrow spectrum of the occupations and professions required in the rural environment. Hence, a large part of young people, which study in vocational and higher education institutions in cities cannot and do not want to return in their village, because they cannot find a job according to their specialty of profession acquired. Contrarily, the studies would transform in an unjustified investment in their human capital. Another reason is the degraded and underdeveloped social infrastructure from the rural environment, which inevitably determines for the rural population an inferior life quality than the one from the urban environment.

The continuous reduction of the employment indexes from republic represents a convincing signal regarding the vulnerability of the national economy, also of the social security. In this way, the employment rate in Republic of Moldova was in 2013 of 38.5 %, while this rate is of 68.6% in the state members of EU. According to the Strategy EU 2020, the employment rate for the population of 20-64 years old will increase during this period until 70%. Both functionality of the labor market, and the quality of economic increase from republic in the last years leave much to be desired, because they cannot assure the solution of major problems from the Moldavian society, and namely: a job which will assure a decent life, security in tomorrow's day, social protection in case of work incapacity, access to quality social services, etc., problems, which prospectively, can compromise the sustainable development of the republic, constituting the cause of the degradation of the existent human capital.

Under present conditions, a major priority becomes **the assurance of the normal labor market functionality**. This supposes, first of all, the creation of the favorable conditions in order to form certain behaviors of the work demand and supply adequate for the economy on the modern market. The competitive environment, based on the market economy, has to assure an optimal level of the employment, the sustainable increase of the work productivity, and hence of the employees wage incomes; and from one side the full capitalization possible of the existent human potential in republic. The new “National strategy regarding employment policies of the work force” can be considered as a reaction of the state in order to avoid the risks related to the reduction of the work force employment from republic. Among the main objectives of the new employment strategy of the work force, their realization started already, are the following:

- The increase of the work force employment rate and the decrease of the unemployment rate through active and preventive measures;
- Jobs creation by implementing the policies centered on the promotion of the entrepreneurial

principalele obiective ale noii strategii de ocupare a forței de muncă, a căror realizare și demarat, sunt:

- Majorarea ratei de ocupare a forței de muncă și reducerea ratei șomajului prin măsuri active și preventive;
- Crearea locurilor de muncă prin implementarea politicilor axate pe promovarea spiritului de întreprinzător, susținerea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii și transformarea acestora în companii mari generatoare de locuri de muncă pe termen lung, cu asigurarea condițiilor de securitate și sănătate;
- Sporirea adaptabilității forței de muncă la schimbările economice și sociale și asigurarea premiselor pentru mobilitatea internă geografică și profesională a forței de muncă;
- Formarea unei forțe de muncă instruite și sănătoase, capabile să păstreze competitivitatea și capacitatea de instruire pe tot parcursul vieții active;
- Promovarea politicilor, ce ar contribui la creșterea calitativă și cantitativă a ofertei pe piața muncii, concomitent cu creșterea cererii de forță de muncă, fapt ce ar facilita aflarea productivă a lucrătorilor cu vârstă pre- și postpensionară în câmpul muncii;
- Prevenirea și eliminarea de pe piața muncii a oricăror forme de discriminare (referitoare la sex, vârstă, naționalitate etc.); reducerea decalajelor salariale asociate acestor discriminări; promovarea, prin intermediul pieței forței de muncă, a integrării persoanelor defavorizate din diferite cauze sau supuse riscului de excluziune socială;
- Sporirea rentabilității muncii prin majorări semnificative ale salariilor plătite și avansare în carieră, impunerea respectării condițiilor de siguranță și confort ale activității de muncă;
- Includerea unui număr cât mai mare de angajați în procesul economic formal, atât în țară, cât și peste hotare, și eliminarea practicilor de muncă prestată în afara cadrului legal;
- Reducerea dezechilibrelor din sistemul economic, sporirea coeziunii sociale, consolidarea creșterii la nivel local și macroeconomic, ridicarea standardelor de viață și a veniturilor disponibile ale populației în regiunile defavorizate;
- Constituirea unui mediu tripartit de negocieri, consultări și schimb de informație în domeniul politicilor sociale și economice, favorabil consolidării încrederii reciproce și cooperării între angajatori, angajați, organele centrale de specialitate ale administrației publice și autoritățile administrației publice locale;
- Managementul impactului migrației asupra

spirit, supporting the development of the small and medium enterprises and their transformation in big companies which generate long-lasting jobs with health and security conditions;

- Increasing the work force adaptability to economic and social changes and assuring the premises for the professional and geographical internal mobility of the work force;
- The formation of a healthy and trained work force, able to keep the competition and training capacity for the entire active life;
- Promoting the policies, which will contribute to the quality and quantity increase of the supply on the labor market, along with the increase of the work force demand, fact which would facilitate the productive presence of the workers with pre- and post-ageing in the field of work;
- The prevention and the elimination from the labor market of any kind of discrimination forms (sex, age, nationality, etc.); the reduction of the wage disparities associated with these kind of discrimination; the promoting, through the work force market, the integration of the persons disadvantaged from different causes or submitted to the risk to be socially expelled;
- Increasing work profitability through significant increases of the wages and career advancement, imposing the respect of the security and comfort conditions of the work;
- The inclusion of a bigger number of employees in the formal economic process, both in the country and abroad; and the eliminating the practice to perform work illegally;
- Reducing the imbalances from the economic system, increasing the social cohesion, consolidating the increase at local and macroeconomic level, improving the standards of living and the available incomes of the population within unfavorable regions;
- Constituting a tripartite environment of negotiations, consultations and information exchange in the social and economic policies field, favorable for the consolidation of the mutual confidence and cooperation between employers, employees, specialty central organs of the public administration and local public administration authorities;
- The management of the migration impact on the work force market in order to attenuate the negative consequences and to intensify the positive effects of this phenomenon.

There are other strategies launched in Republic of Moldova, which have strong tangents with the work force and which influenced positively the work force employment from republic: Strategy of Economic

pieței forței de muncă pentru atenuarea consecințelor negative și intensificarea efectelor pozitive ale fenomenului în cauză.

Alte strategii lansate în Republica Moldova, care au tangențe cu piața muncii și au influențat, realmente, în mod pozitiv, situația ocupării forței de muncă din republică sunt Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS), Strategia de dezvoltare a localităților rurale „Satul Moldovenesc” etc.

Concluzii

Pornind de la caracterul derivat al pieței muncii, ameliorarea situației din domeniul ocupării forței de muncă poate fi soluționată pe următoarele căi:

- **Stimularea creării a unor noi piețe de bunuri și servicii**, prin susținerea reală a businessului mic și mijlociu. Aceasta necesită un efort intelectual și de ingeniozitate enorm din partea întreprinzătorilor, investiții enorme, un mediu de afaceri favorabil, un management performant, precum și o înțelegere corectă a problemei în cauză de către autoritățile în competența cărora se află politicile de ocupare a forței de muncă.
- **Implementarea cercetărilor de marketing pe piața muncii**, în corelație cu consolidarea sistemului de orientare și pregătire profesională. Cercetările de marketing pe piața muncii pot contribui esențial la prevenirea unor schimbări pe piața muncii, astfel încât consecințele negative ale acestora să fie minime. Totodată, reabilitarea institutului de orientare profesională ar conduce la optimizarea costurilor legate de formarea ofertei de muncă, proces care, de regulă, durează și este costisitor. În ceea ce privește sistemul de pregătire profesională, acesta trebuie restucturat esențial. În noile condiții economice, persoanele aflate în proces de pregătire profesională trebuie să capete nu atât cunoștințe aprofundate în materii de specialitate înguste, importanța cărora nu o contestă nimeni, cât deprinderi mai generale, cum ar fi cunoașterea limbilor moderne, a calculatorului, sau de comportament, în procesul de angajare în condițiile unei economii fluctuante, aflate în proces de tranziție la economia de piață. Anume, o nouă concepție a învățământului profesional poate reduce esențial rata șomajului din rândul tinerilor, în special a celor cu studii medii de specialitate.
- **Revitalizarea infrastructurii sociale și diversificarea spectrului de ocupații din mediul rural**. Aceasta ar contribui la creșterea nivelului ocupării și reducerea șomajului în mediul rural prin creșterea atractivității a înseși localităților rurale. O asemenea sarcină poate fi realizată doar prin asigurarea unui mecanism viabil de atragere a investițiilor publice și private, interne și externe în localitățile rurale, necesare pentru modernizarea infrastructurii sociale, crearea unor întreprinderi mici

Growth and Poverty Reduction (SCERS), Development Strategy of the Rural Locality “Moldovan Village” etc.

Conclusions

According to the derived character of the labor market, the improvement of situation in the work force employment can be solved in the following ways:

- **Stimulating the creation of new goods and services markets**, through the real support of the small and medium business. It is necessary of an intellectual and very ingenious effort from the part of the entrepreneurs, big investments, favorable business environment, a performing environment, also a correct comprehension of the problem by the authorities, under whose competence is the employment policies of the work force.
- **Implementing the marketing research on the labor market** in correlation with the consolidation of the orientation and professional formation system. Marketing researches on the labor market can contribute essentially in the prevention of some changes on the labor market, so as to minimize their negative consequences. Simultaneously, the rehabilitation of the professional orientation institute would lead to the optimization of the costs related to the formation of the work supply, process, usually, lasts and it is expensive. Regarding the professional formation system, it has to be essentially restructured. Under new economic conditions, the persons implied in the process of professional formation have to gain not as much as deep narrow knowledge in terms of specialty, which nobody contests, but general skills, as knowledge of modern languages, of the computer, of behavior for the employment process under the conditions of a fluctuant economy, being in transition process to market economy. Namely a new concept of the vocational education can reduce essentially the unemployment rate of the young people, especially of those with vocational studies.
- **The revitalization of the social infrastructure and the diversification of the occupations’ spectrum in the rural environment**. This will contribute to the increase of the employment level and reduction of the unemployment in the rural environment by increasing the attractiveness of the rural localities. Such kind of task can be realized only by assuring a viable mechanism of attracting the public and private, domestic and foreign investments in the rural localities, necessary for the modernization of the social infrastructure, creation of new small

flexibile și competitive și, prin urmare, a unor locuri
de muncă mai atractive.

flexible and competitive enterprises, and hence
of more attractive jobs.

Bibliografie/ Bibliography:

1. Ancheta forței de muncă. Principalii Indicatori ai Pieței Forței de Muncă (BIM/Eurostart), – Biroul Național de Statistică, Chișinău, 2014.
2. Forța de muncă în Republica Moldova. Ocupare și șomaj. BNS, Chișinău 2013.
3. Moldova 2020. Strategia Națională de dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020. Chișinău, 2012.
4. Prognoza pieței muncii. Chișinău, 2012.
5. Programul Național „Satul Moldovenesc” (2005-2015). Chișinău, 2004.
6. VACULOVCHI, Dorin. *Impactul crizei economice mondiale asupra politicii de ocupare a forței de muncă din Republica Moldova*. Revista „ECONOMICA” nr.2(76) 2011.